

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Б.В. Адабашев
м. Сімферополь, Україна
Р.С. Гуревич
м. Вінниця, Україна

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У системі професійної освіти нині накопичено значну кількість необхідних технічних і програмних засобів. Більш того, якісні показники комп'ютерної техніки близькі до насичення в тому значенні, що суттєве збільшення потужності комп'ютерів не дає відповідних, якісно нових, можливостей для освіти. Таким чином, все актуальнішим є не стільки оснащення комп'ютерами навчальних закладів, скільки стратегія їх практичного використання в сфері освіти. В той самий час ефективне практичне застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті неможливе без готовності педагогів до використання таких засобів у своїй професійній діяльності.

Проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі закладів освіти різних рівнів акредитації висвітлено в сучасних працях педагогів і психологів, методистів і фахівців викладання певних дисциплін [1; 2; 3; 4; 5; 6]. На наш погляд, поки що недостатньо висвітлена проблема підготовки майбутніх інженерів-педагогів до професійного використання ІКТ. Зокрема, треба розробити вимоги, умови, чинники, етапи, завдання і т. ін., що характеризує систему підготовки, а також рівні та критерії готовності викладачів і майстрів виробничого навчання до професійного використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Метою даної статті є обговорення вищезазначених аспектів готовності інженерів-педагогів до використання інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Для практичного використання засобів ІКТ у професійній діяльності інженерам-педагогам мають бути властиві:

- загальні педагогічні навички;
- навички володіння засобами інформаційних і комунікаційних технологій;
- навички застосування інформаційних і комунікаційних технологій у процесі навчання і виховання учнів.

Сучасні викладачі, майстри виробничого навчання повинні вміти багато чого. Так, зокрема, педагоги, які працюють в системі професійно-технічної освіти мають знати, де і як знайти необхідні навчальні матеріали в телекомунікаційних мережах, вміти використовувати подібні мережі в різних аспектах навчання, знати, як представити зміст навчальних предметів за допомогою мультимедіа-технологій, як застосовувати мультимедійні засоби навчання і т. ін.

Ураховуючи дані психологічних досліджень, можна стверджувати, що ефективне освоєння потенціалу освітніх засобів ІКТ передбачає відповідну підготовку інженера-педагога, який має дотримуватися певних умов, а саме:

- навчання роботі з комп'ютерними засобами навчання є частиною змісту освіти;
- засоби ІКТ, котрі застосовуються в навчанні, є лише інструментом вирішення проблем, його використання не повинне перетворюватися на самоціль;
- використання комп'ютерних засобів навчання розширює можливості людського мислення для вирішення навчальних і професійних завдань;
- навчання роботі із засобами ІКТ є одним із методів формування мислення.

У міру впровадження ІКТ у професійно-технічну освіту відбувається зміна культури навчального закладу і ролі викладачів, майстрів виробничого навчання у навчальному процесі. В зв'язку з акцентом на самостійне добування знань посилюється консультативна і коригуюча спрямованість навчальної діяльності інженера-педагога. В умовах надмірної наукової і навчальної інформації, що надається учням сучасними засобами ІКТ, зростають вимоги до професійної підготовки інженера-педагога в основній і суміжних навчальних дисциплінах. Значно підвищуються вимоги до особистісних, загальнокультурних і комунікативних якостей викладача.

На жаль, для більшості інформаційних ресурсів, призначених для використання в процесі навчання, характерним є низький педагогічний рівень. Однією з основних причин ситуації, що склалася, є те, що комп'ютерні навчальні програми створюються фахівцями в галузі програмування без участі провідних фахівців психології, дидактики, змісту і методики навчання конкретної дисципліни. Разом із тим, загальновідомо, що досвідчені педагоги, які мають значний стаж викладацької роботи, як правило, далекі від нових ІКТ, не володіють ними і, маючи консервативне мислення, не завжди розуміють їх значимість.

Більшість викладачів відчують певний психологічний бар'єр перед освоєнням комп'ютерної техніки і використанням інформаційних ресурсів у навчанні, що зазвичай маскується сумнівами щодо педагогічних можливостей названих засобів і технологій. Іноді така недооцінка пояснюється поверхневим знайомством з суттю процесів інформатизації освіти.

Навіть поверхневий аналіз показує, що частіше всього впровадження ІКТ в навчальний процес сприймається як просте переказування відомого педагогу змісту й уявлення його учням за допомогою комп'ютерних засобів. Очевидно, що такий підхід залишає невикористаними колосальні можливості активізації наочно-образного і теоретично-образного мислення учнів.

Є кілька основних чинників, урахування яких може дати позитивний ефект у процесі формування готовності сучасних інженерно-педагогічних кадрів до використання засобів ІКТ у навчанні учнів. Зокрема, необхідне створення багаторівневої системи підвищення кваліфікації педагогів.

З погляду інформатизації освіти, всіх педагогів доцільно поділити на дві основні категорії: педагоги-користувачі готових засобів ІКТ і педагоги-розробники комп'ютерних засобів педагогічного призначення. Перша категорія педагогів має бути зорієнтованою на підготовку до рівня кінцевого користувача. Викладач має засвоїти елементарні навички роботи з комп'ютером, одержати перше уявлення про найпоширеніші пакети програм універсального призначення, навчитися працювати з текстовими редакторами, електронними таблицями, освоїти роботу з відомими для його предметної діяльності готовими комп'ютерними навчальними програмами, засобами телекомунікаційної взаємодії з колегами і учнями, засобами доступу до світових джерел інформації.

Викладачам-користувачам, які прагнуть використовувати засоби ІКТ у навчанні, рекомендується прослухати курс лекцій з психолого-педагогічних основ інформаційних освітніх технологій. Практична реалізація подібного курсу викликає безліч різних ускладнень, оскільки його зміст знаходиться на стикові дисциплін психолого-педагогічного циклу і дисциплін, пов'язаних з програмним і апаратним забезпеченням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Проте за умов належної адміністративної підтримки такий курс може стати реальністю, якщо до його читання підключені різні фахівці.

Підготовка іншої категорії викладачів, до якої відносяться інженери-педагоги, які самостійно займаються розробкою електронних інформаційних ресурсів, має наближатися до рівня підготовки кваліфікованих користувачів або навіть програмістів. Це вкрай необхідне для розуміння і раціонального проектування структури електронних ресурсів. Викладачам-розробникам слід ознайомитися з основами конструювання і використання засобів ІКТ, з основами педагогіки і психології. Навчання можна пройти на курсах підвищення кваліфікації або самостійно.

У процесі розробки засобів ІКТ слід урахувати, що творчі колективи за участю системних і прикладних програмістів, психологів, дизайнерів, фахівців з ергономіки є необхідною, проте недостатньою умовою якісної розробки. Головний задум, зміст і ідея освітнього електронного ресурсу має пропонуватися і вдосконалюватися викладачами-предметниками. Їм, у свою чергу, свої задуми й ідеї необхідно співставляти з конкретними можливостями апаратури, програмного забезпечення, рівня професійної підготовки колективу розробників.

У зв'язку з тим, що електронні інформаційні ресурси, які застосовуються в навчанні, є не тільки педагогічними, а й програмними засобами, передавання через них змістовної частини навчального курсу неможливе без проведення ретельної структуризації навчального матеріалу. Таким чином, для раціонального проектування засобів ІКТ з усього курсу викладачам-розробникам необхідно володіти структурно-системним цілісним уявленням про матеріал конкретної навчальної дисципліни, спеціалізованими засобами і технологіями конструювання змісту засобів навчання за виявленими структурами змісту відповідних освітніх галузей.

Викладачі, майстри виробничого навчання, які активно займаються розробкою і використанням засобів ІКТ, мають володіти достатнім рівнем підготовки до використання засобів інформатизації освіти в навчальному процесі. Це означає, що педагоги мають володіти навичками користувача, мати уявлення про програмування і бути фахівцями в області «своїх» дисциплін.

Вимоги до інженера-педагога, який використовує засоби ІКТ в освітній діяльності, складаються з традиційних вимог, що пред'являються до будь-якого педагога, і специфічних, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних технологій і засобів практичного використання ІКТ у процесі інформатизації освітньої діяльності.

До традиційних вимог відносяться:

- організаторські (планування роботи, об'єднання учнів і т.д.);
- дидактичні (конкретні вміння підібрати і підготувати навчальний матеріал, устаткування; доступний, ясний, виразний, переконливий і послідовний виклад навчального матеріалу; стимулювання розвитку пізнавальних інтересів і духовних потреб);
- перцептивні (проявляються в умінні проникати в духовний світ вихованців, об'єктивно оцінювати їх емоційний стан, виявляти особливості психіки);
- комунікативні (уміння налаштовувати педагогічно доцільні стосунки з учнями, їхніми батьками, колегами, керівниками освітньої установи);
- суггестивні (емоційно-вольовий вплив на учнів);
- дослідницькі (уміння пізнати і об'єктивно оцінити педагогічні ситуації і процеси);
- науково-пізнавальні (здатність засвоювати наукові знання в обраній галузі);
- предметні (професійні знання предмета навчання).

У разі використання засобів ІКТ подібні вимоги значно трансформуються. Так, наприклад, важко уявити собі, як можна під час проведення комп'ютеризованого віртуального навчального заняття або консультації, здійснюваних за допомогою електронної пошти, виявити суггестивні і перцептивні здібності. В педагога відпадає необхідність застосовувати традиційну педагогічну техніку, особливо невербальні засоби спілкування.

У той самий час виділяються специфічні вимоги, необхідні під час роботи з сучасними засобами інформатизації й освітніми електронними виданнями. В числі таких вимог,

наприклад, знання інженером-педагогом дидактичних властивостей і вміння користуватися засобами ІКТ.

Психолого-педагогічні проблеми специфічної діяльності викладачів у інформаційно-освітньому комп'ютеризованому середовищі мають свою специфіку, що нині практично ще не вивчена. Разом з тим, не дивлячись на масове розповсюдження засобів і технологій інформатизації освіти, актуальною має залишатися головна функція педагога – управління процесами навчання, виховання і розвитку учнів.

Підготовка педагогічних кадрів до розробки і впровадження нових інформаційних технологій неможлива без адміністративної підтримки. Річ у тім, що в процесі формування готовності інженерів-педагогів до використання засобів ІКТ у навчанні ще більшим гальмом, ніж консерватизм викладачів, є інертність організаційної структури навчальних закладів. Для ілюстрації цього твердження достатньо послатися на недоліки в роботі адміністрації ПТНЗ, котрі призводять до того, що у викладачів не вистачає часу для роботи з інформатизації навчального процесу; заклади не забезпечені відповідним навчально-допоміжним персоналом; наявний дефіцит заохочення новаторської конструктивної діяльності інженерів-педагогів.

Зустрічаються випадки, коли достатньо кваліфіковані фахівці, які займаються управлінням профтехосвітою, не бачать необхідності вироблення політики і стандартів щодо навчання з використанням засобів ІКТ і дотримуються негативної позиції невтручання. В зв'язку з цим необхідна адміністративна політика, спрямована на створення організаційної інфраструктури сучасної системи освіти, з самого початку спрямована на високий ступінь готовності педагогів до практичної інформатизації освіти.

Досвід практичної діяльності навчальних закладів профтехосвіти свідчить про доцільність публікацій спеціалізованих видань, призначених для активізації інтересу педагогічної громадськості до проблем розробки і впровадження сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Подібні видання мають бути орієнтованими на широке коло фахівців:

- педагогів усіх напрямів і рівнів підготовки;
- адміністраторів системи профтехосвіти;
- викладачів-методистів різних дисциплін, майстрів виробничого навчання;
- фахівців у різних напрямках інформаційних і комунікаційних технологій, таких, як

інтерфейс взаємодій людини і комп'ютера, графічні додатки, штучний інтелект, комп'ютерна техніка, системи телекомунікації: психологів, ергономістів, соціологів, лінгвістів.

Такі видання мають стати центром обміну досвідом, розробки і передачі знань і умінь, ланкою, що поєднує діяльність всіх тих, хто опікується проблемами інформатизації освіти.

Формуванню готовності інженерів-педагогів до розробки і використання засобів інформатизації в навчальному процесі сприяє проведення конкурсів, заохочення праці новаторів, а також сертифікація розроблених електронних інформаційних ресурсів з подальшим виданням каталогів. Видача сертифікату і публікація відомостей про сертифіковану програму в каталозі має бути підставою для включення розробленого навчального електронного засобу до списку наукових і методичних праць педагога-розробника.

Окрім перерахованого суттєвий ефект має безпосередній обмін досвідом на конференціях із застосування інформаційних технологій у процесі навчання. Подібні конференції дозволяють не тільки ближче ознайомитися зі змістом доповідей, а й побачити передові розробки навчального програмного забезпечення, провести порівняння різних способів створення і застосування засобів ІКТ, націлених на інформатизацію освіти.

Для формування готовності інженерів-педагогів до професійного використання ІКТ потрібна спеціальна система підготовки педагогів у галузі інформатизації освіти.

Використання засобів інформатизації має реальний позитивний вплив на інтенсифікацію праці педагогів, а також на ефективність навчання учнів. У той самий час будь-який досвідчений викладач може підтвердити, що на фоні позитивного ефекту від упровадження інформаційних і комунікаційних технологій, у багатьох випадках використання засобів інформатизації ніяк не впливає на підвищення ефективності навчання

учнів, а в деяких випадках таке використання має негативні наслідки. Крім того, навчання коректному, обґрунтованому і доцільному використанню засобів інформаційних і телекомунікаційних технологій має ввійти до змісту підготовки інженерів-педагогів у галузі інформатизації освіти.

Необхідне комплексне навчання нинішніх і майбутніх педагогів основам інформатизації освіти. Для цього здійснюється пошук завдань і засобів навчання, котрі дозволили б систематизувати підготовку педагогів, зробити її зміст більш фундаментальним і менш залежним від засобів інформатизації, що постійно змінюються і розвиваються.

Основними завданнями підготовки інженерів-педагогів в галузі інформатизації освіти є такі:

- ознайомлення з позитивними і негативними аспектами використання інформаційних і телекомунікаційних технологій у профтехосвіті;
- формування уявлення про роль і місце інформатизації освіти в інформаційному суспільстві;
- формування уявлення про видовий склад ІКТ і галузі ефективного застосування у сфері формування технологій утворення, обробки, зберігання і передавання інформації;
- ознайомлення із загальними методами інформатизації, адекватними потребам навчального процесу, контролю і вимірювання результатів навчання, позаурочної, науково-дослідної і організаційно-управлінської діяльності навчальних закладів;
- формування знань про вимоги, що пред'являються до засобів інформатизації освіти, основні принципи і методи оцінки їх якості;
- вироблення у педагогів стійкої мотивації щодо участі у формуванні та впровадженні інформаційного освітнього середовища;
- навчання мові, якою формується інформатизація освіти (з паралельною фіксацією і систематизацією термінології);
- надання педагогам додаткової можливості пояснити учням роль і місце інформаційних технологій у сучасному світі.

Використання інформаційних технологій буде виправданим і приведе до підвищення ефективності навчання в тому випадку, якщо таке використання відповідатиме конкретним потребам системи профтехосвіти, якщо навчання в повному обсязі без використання відповідних засобів інформатизації неможливе або має певні труднощі. Очевидно, що в систему підготовки педагогів має увійти знайомство з кількома групами таких потреб відносно власне навчального процесу, так і відносно інших сфер діяльності педагогів.

До першої групи можна віднести потреби, пов'язані з формуванням в учнів певної системи знань. Такі потреби виникають у процесі знайомства зі змістом відразу декількох дисциплін, під час проведення занять, що мають міжпредметний характер. Крім того, вони виникають у процесі вивчення елементів мікро- і макросвітів, а також у разі потреби вивчення деяких понять, теорій і законів, котрі в традиційному навчанні не можуть знайти необхідного дослідного обґрунтування.

Друга група потреб визначається необхідністю оволодіння репродуктивними вміннями учнів. Потреби цієї групи виникають у ситуаціях, пов'язаних з обчисленнями, перевіркою і обробкою результатів обчислень. Разом з цим потреби другої групи виникають під час відпрацювання типових умінь з кожного предмета та в процесі формування загальнонавчальних умінь (загальнологічних – систематизації і класифікації, аналізу і синтезу, рефлексивних – умінь планувати експеримент, здійснювати збирання й аналіз інформації).

Третя група потреб визначається необхідністю формування в учнів творчих умінь. Такі потреби виникають під час розв'язування оптимізаційних завдань, в яких із низки можливих варіантів обирається один – найраціональніший з певної точки зору, під час вирішення завдань на вибір найекономішного розв'язку або найоптимальнішого варіанту перебігу процесу. Потреби цієї групи виникають у процесі постановки та вирішення задач на перевірку висунутих гіпотез, за необхідністю розвитку конструктивно-комбінаторних творчих умінь. Сюди можна віднести і потреби, котрі впливають з необхідності

моделювання процесів або послідовності подій, що дозволяє учневі робити висновки про чинники, які впливають на перебіг процесів або подій.

Четверта група потреб пов'язана з необхідністю формування в учнів певних особистісних якостей, виховання. Потреби, котрі відносяться до четвертої групи, виникають у процесі організації моделювання, що створює можливості морального виховання учнів через вирішення соціальних, екологічних і інших проблем. Потреби у використанні засобів інформатизації освіти можуть також виникати в процесі формування в учнів почуття відповідальності за стосунки з іншими людьми, за ставлення до себе і власного організму.

Поряд із вищенаведеними потребами для виправданого і ефективного використання інформаційних і телекомунікаційних технологій педагогам необхідно знати основні позитивні і негативні аспекти інформатизації навчання, використання електронних видань і ресурсів. Очевидно, що знання таких аспектів допоможе викладачам використовувати інформатизацію там, де вона спричинює найбільші переваги і мінімізувати можливі негативні моменти, пов'язані з роботою учнів із сучасними засобами інформатизації. В систему описаної підготовки педагогів має бути включене й ознайомлення з можливими негативними наслідками використання засобів інформатизації.

Наведені чинники свідчать, з одного боку, про необхідність підготовки і перепідготовки інженерно-педагогічних кадрів у галузі інформатизації освіти. З іншого боку, згадані проблеми говорять про те, що застосування засобів ІКТ у навчанні за принципом «чим більше, тим краще» не може привести до реального підвищення ефективності системи профтехосвіти. У використанні засобів ІКТ необхідний зважений і чітко аргументований підхід.

Таким чином, до змісту підготовки інженерів-педагогів щодо обґрунтованого й ефективного використання засобів ІКТ у професійній діяльності мають бути включені такі основні компоненти і теми.

1. Сучасні інформаційні та комунікаційні технології й їх використання в освіті. Позитивні і негативні сторони інформатизації освіти. Доцільність і ефективність використання засобів інформатизації освіти. Інформатизація освіти і життя суспільства.

2. Види аудіовізуальних і технічних засобів, що використовуються в освіті. Комп'ютери і їх види. Периферійне устаткування. Технології і засоби мультимедіа. Телекомунікаційні засоби, що застосовуються в освіті.

3. Технології збереження і представлення інформації. Технології інформаційного моделювання. Технології передавання інформації. Ресурси комп'ютерних мереж як засіб навчання.

4. Інформаційні і телекомунікаційні технології в навчальному процесі. Методи оцінки якості засобів інформаційних і комунікаційних технологій, котрі використовуються в освіті. Технології інформатизації очного і дистанційного навчання. Індивідуалізація і диференціація навчання на основі застосування засобів інформатизації освіти.

5. Інформатизація контролю і вимірювання результатів навчання. Інформатизація позаурочної діяльності. Інформатизація наукових і методичних досліджень.

6. Інформатизація організаційно-управлінської діяльності навчального закладу. Інформаційні технології і робота з батьками.

7. Система чинників формування інформаційно-освітнього середовища. Інформаційний освітній простір як система інформаційних освітніх середовищ.

Висновок. Наголосимо, що пріоритетним напрямом у навчанні педагогів інформатизації освіти має стати перехід від навчання технічним і технологічним аспектам роботи з комп'ютерними засобами до навчання коректному змістовному формуванню, відбору і доречному використанню освітніх електронних видань і ресурсів. Сучасний інженер-педагог має не тільки володіти знаннями в галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій, що входять до змісту курсів інформатики, котра вивчається в інженерно-педагогічних ВНЗ, а й бути фахівцем із застосування нових технологій у своїй професійній діяльності.

Література:

1. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі і науковій діяльності. – К.: Освіта України, 2006. – 396с.
2. Кедрович Гжегож. Теория и практика использования компьютерных технологий в общеобразовательных и профессиональных учебных заведениях Польши. – К.: Вища школа, 2001. – 355с.
3. Михеева Е.В. Информационные технологии в профессиональной деятельности. – М.: Изд. Центр «Академия», 2006. – 384с.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С.Полат, М.Ю.Бухаркина, М.В.Моисеева, А.Е.Петров/ Под ред. Е.С. Полат. – М. Изд. центр «Академия», 2005. – 272 с.
5. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
6. Трайнев В.А., Трайнев И.В. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщение и рекомендации). – М.: Изд. – торг. корпорация «Дашков и К^о», 2006. – 280 с.

Розглянуто систему підготовки викладачів і вчителів до професійного використання інформаційних і комунікаційних технологій. Визначено вимоги, умови, етапи, критерії готовності педагогів до застосування інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності.

The article focuses on the analysis of the problem of teachers' training with the usage of information technologies. There have been set the requirements, conditions, levels and criteria of the teachers' qualification to use IT in teaching.

С.А. Андрєєв
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З МОВНОЇ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у політичному, економічному й соціальному житті нашої держави. Саме тому в останнє десятиліття модернізація освітньої галузі спрямовується на досягнення рівня кращих світових стандартів. Значним поступом стала поява стратегічного документа – Національної доктрини розвитку освіти, – яка відображає орієнтацію українського суспільства на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоздатності в європейському та світовому просторах, виховання професійно мобільного молодого покоління, здатного здійснювати особистісний духовно-світоглядний вибір.

Професійна компетентність викладача ВНЗ займає особливе місце серед пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки викладач був, є і залишиться головною дійовою особою, покликаною реалізувати її цілі. Професійна підготовка викладача ВНЗ еволюціонувала разом зі змінами в цілепокладанні навчання й виховання, в головних підходах до професійних характеристик і фахових якостей педагога. Сучасна підготовка вчителя відбувається в контексті розвитку системи неперервної освіти в Україні.

Національна доктрина розвитку освіти передбачає вивчення, узагальнення та впровадження позитивного світового досвіду підготовки педагогічних кадрів. Це сприятиме інтеграції нашої держави в загальноєвропейський освітній простір згідно з вимогами Болонської декларації.

У сучасних умовах розвитку загальноєвропейської і глобальної взаємодії та інтеграції знання іноземних мов і їх викладання визначається як один з пріоритетних напрямів освітньої діяльності держав світу. Ініціативи представників європейських країн у виробленні єдиних стандартів щодо рівнів володіння іноземною мовою, висунуті ще в 1971 р., набули нині певної завершеності у вигляді Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.